

QUÁ TRÌNH PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG TỔ CHỨC ĐẢNG TẠI NAM BỘ GIAI ĐOẠN 1945-1950

Nguyễn Tuấn Anh

Trường Đại học Sư phạm - ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Từ thực tiễn khó khăn và sự không ăn nhịp trong quá trình phát triển hệ thống tổ chức Đảng tại Nam Bộ giai đoạn 1945 - 1950, nhiệm vụ quan trọng nhất lúc này là phải “cải tổ” Đảng bộ tại Nam Bộ để cho Đảng bộ trở thành Đảng quần chúng. Do đó, luận bàn về quá trình phát triển hệ thống tổ chức Đảng tại Nam Bộ đã được nhiều công trình khoa học làm sáng tỏ, song nghiên cứu một cách trực tiếp và chuyên sâu về quá trình phát triển hệ thống tổ chức Đảng tại Nam Bộ giai đoạn 1945-1950 vẫn chưa có công trình nào. Qua việc thống kê, phân tích, tổng hợp vấn đề nghiên cứu, chúng tôi đi vào khái quát quá trình thực hiện chủ trương của Đảng ở Nam Bộ với việc khẳng định những kết quả đạt được và chỉ ra những hạn chế còn tồn tại trong quá trình chỉ đạo và thực hiện của Trung ương Đảng. Trên cơ sở đó, rút ra một số bài học kinh nghiệm và giải pháp để thấy rằng, nghiên cứu về quá trình phát triển hệ thống tổ chức Đảng tại Nam Bộ giai đoạn 1945-1950 có ý nghĩa đặc biệt quan trọng soi sáng cho công tác xây dựng và chỉnh đốn Đảng Cộng sản Việt Nam trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: *Xứ ủy Nam Bộ; xây dựng Đảng ở Nam Bộ; xây dựng Đảng 1945-1950; hệ thống tổ chức đảng; Nam Bộ kháng chiến.*

Ngày nhận bài: 15/7/2019; Ngày hoàn thiện: 25/9/2019; Ngày đăng: 30/9/2019

THE PROCESS OF DEVELOPING THE PARTY ORGANIZATION SYSTEM IN SOUTHERN IN THE PERIOD 1945-1950

Nguyen Tuan Anh

TNU – University of Education

ABSTRACT

From the difficult realities and the lack of pace in the development of the Party organization system in the South in the period of 1945-1950, the most important task at this time is to "reform" the Party Committee in the South to become the Party of labour. Therefore, the discussion of the process of developing the Party organization system in the South has been clarified by many scientific works; however, the direct and in depth research about the development of the Party organization system in the South in the period of 1945-1950 still has not done yet. Through statistics, analysis and synthesis of research issues, we go into the general process of implementing the Party's policy in the South by confirming the achieved results and pointing out the remaining limitations in the direction and implementation of the Party Central Committee. From the above results and limitations, some lessons and solutions were drawn. It proves the particular importance in studying the development of the Party organization system in the South in the period of 1945-1950, that enlighten the work of building and regulating the Communist Party of Vietnam in the current period.

Keywords: *Southern Party Committee; building the Party in the South; party Building 1945-1950; party organization system; Southern resistance.*

Received: 15/7/2019; Revised: 25/9/2019; Published: 30/9/2019

Email: Tuananhgdct@gmail.com

<http://jst.tnu.edu.vn>; Email: jst@tnu.edu.vn

1. Đặt vấn đề

Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, Nam Bộ được biết đến như một trong những chiến trường ác liệt, là mục tiêu đánh phá của các thế lực thù địch, nhưng với lòng dũng cảm, sự ngoan cường và ý chí quyết tâm đấu tranh chống giặc ngoại xâm, Nam Bộ xứng đáng là “*Thành đồng Tổ quốc*”. Tuy nhiên, sau cách mạng tháng Tám 1945, tại Nam Bộ tồn tại nhiều vấn đề phức tạp ảnh hưởng đến vai trò lãnh đạo của Đảng và công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng trên toàn Xứ ủy, cụ thể: Thiếu thống nhất trong nhận thức và hành động của một số tổ chức đảng và đảng viên trong việc thực hiện chủ trương của Trung ương Đảng về giải tán Đảng Cộng sản Đông Dương (11/1945).

Hệ thống tổ chức đảng không thống nhất, trong đó nổi lên hệ thống tổ chức Đảng “Tiền phong” và “Giải phóng”, dẫn đến mâu thuẫn kéo dài gây mất đoàn kết trong nội bộ.

Công tác phát triển Đảng gặp nhiều khó khăn, phát triển hệ thống tổ chức đảng không ăn nhịp sự phát triển của cách mạng do chưa bỏ qua lối suy nghĩ hẹp hòi, địa phương, câu chấp của thời Đảng hoạt động bí mật, kết nạp đảng viên mới không tuân thủ Điều lệ Đảng khiến cho các phần tử phức tạp, ô hợp len lỏi vào Đảng.

Từ những vấn đề tồn tại trên đây đặt ra cho Đảng những nhiệm vụ quan trọng nhất lúc này là phải “cải tổ” Đảng bộ tại Nam Bộ để cho Đảng bộ trở thành Đảng quần chúng. Do vậy nghiên cứu *Quá trình phát triển hệ thống tổ chức Đảng tại Nam Bộ giai đoạn 1945-1950* có ý nghĩa hết sức quan trọng đồng thời để lại nhiều bài học quý báu trong công tác xây dựng Đảng hiện nay.

2. Quá trình thực hiện chủ trương của Đảng

Ngày 11/11/1945, Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương tuyên bố tự giải tán Đảng Cộng sản, nhưng thực chất là rút vào hoạt động bí mật chỉ để lại một bộ phận hoạt động công khai dưới danh nghĩa là “*Hội nghiên cứu chủ nghĩa Mác ở Đông Dương*”. Tuy nhiên, tại Nam Bộ một số tổ

chức đảng và đảng viên không hiểu đúng chủ trương của Trung ương Đảng về giải tán Đảng Cộng sản Đông Dương nên đã thực hiện giải tán Đảng mà không rút Đảng vào hoạt động bí mật, ngừng ngay việc tuyên truyền đường lối của Trung ương Đảng và kết nạp đảng viên mới, làm ảnh hưởng rất lớn đến vai trò lãnh đạo và uy tín của Đảng. Thêm vào đó tại Nam Bộ nổi lên vấn đề hai hệ thống tổ chức đảng “Tiền phong” và “Giải phóng” không thống nhất dẫn đến tình trạng mâu thuẫn mất đoàn kết trong nội bộ. Nhiệm vụ quan trọng nhất lúc này là phải xây dựng và củng cố Đảng Bộ Nam Bộ để Đảng bộ Nam Bộ trở thành một *Đảng của quần chúng* nhằm thống nhất lại nhận thức và hành động trong toàn Đảng bộ, giải quyết triệt để mâu thuẫn, mất đoàn kết trong nội bộ.

Nhận thấy những vấn đề phức tạp đó Trung ương Đảng đã trực tiếp cử một số cán bộ cao cấp từ Trung ương vào Nam Bộ để củng cố tổ chức đảng và xúc tiến chuẩn bị thành lập Xứ ủy Nam Bộ đồng thời điều động một số cán bộ từ Nam Bộ ra Trung ương nhận nhiệm vụ mới. Ngày 15/10/1945 Hội nghị cán bộ Đảng bộ Nam Bộ tại Cầu Vĩ (ngoại ô Mỹ Tho) quyết định thành lập *Xứ ủy Nam Bộ thống nhất* gồm 11 đồng chí, đồng chí Tôn Đức Thắng được bầu làm Bí thư Xứ ủy. Hội nghị đã thống nhất một số tình ủy và chỉ định Bí thư ở những tỉnh có hai hệ thống tổ chức đảng để bước đầu khắc phục những mâu thuẫn đang tồn tại. Ngày 25 đến 27 tháng 5 năm 1946, Ban Chấp hành Trung ương tổ chức Hội nghị đại biểu Trung ương và cán bộ Nam Bộ tại Hà Nội đã quyết định nhiệm vụ cần kíp là “*cải tổ*” Đảng bộ Nam Bộ, làm cho Đảng bộ trở thành một *Đảng quần chúng*, tổ chức lại Xứ ủy, ra báo của Đảng bộ, lấy danh nghĩa là cơ quan nghiên cứu Chủ nghĩa Mácxit nhằm đẩy mạnh hơn nữa công tác tuyên truyền chủ trương, đường lối của Đảng đến với đảng viên và nhân dân. Hội nghị quyết định thành lập *Ủy ban cải tổ Đảng bộ Nam Bộ* có nhiệm vụ xây dựng lại sự đoàn kết nhất trí trong Đảng bộ Nam Bộ. Tuy nhiên, trên thực tế tình trạng mâu thuẫn trong nội bộ Đảng chưa được giải quyết triệt để, công tác

phát triển hệ thống tổ chức đảng và kết nạp đảng viên mới chưa được quan tâm đúng mức, chưa đáp ứng được yêu cầu với sự phát triển của cách mạng.

Từ ngày 31-7 đến 1-8-1946 Hội nghị cán bộ Trung ương lần thứ nhất đã đề ra chủ trương đẩy mạnh công tác phát triển Đảng và đề ra những tiêu chuẩn phát triển đảng viên mới trong đó lấy tiêu chí những người được kết nạp vào Đảng phải tin tưởng vào chủ nghĩa Mác-Lênin, có ý thức thiết tha với Hội (Đảng), trung thực và hăng hái hoạt động, có tinh thần kỷ luật, cầu tiến, tư cách đúng đắn. Phương hướng phát triển Đảng là trong một tháng, mỗi đảng viên cố gắng giới thiệu được 1 người vào Đảng, chăm chú điều kiện cho những người hăng hái thuộc thành phần khác, khôi phục đảng tịch cho các đồng chí cũ, chú ý công tác đào tạo cán bộ, nề nếp làm việc đúng điều lệ, giữ nghiêm kỷ luật của Đảng.

Năm 1947 Thực hiện Chỉ thị của Trung ương Đảng Về việc tổ chức “Lớp tháng Tám”, Xứ ủy Nam Bộ ra Chỉ thị về phát triển Đảng trong đó khẳng định nhiệm vụ quan trọng nhất lúc này là phải phát triển Đảng thành một “Đảng quần chúng, Đảng hàng triệu người, Đảng dân tộc”, nhằm tăng nhanh số lượng đảng viên, tăng cường sức mạnh thống nhất của Đảng, quy tụ hầu hết các phần tử tiến bộ của dân tộc, của các tầng lớp xã hội.

Từ tháng 6 năm 1948 thực hiện Chỉ thị của Ban thường vụ Trung ương Đảng Về việc thi đua xây dựng Hội, Xứ ủy Nam Bộ đã tập trung đẩy mạnh công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng và kết nạp đảng viên mới. Với sự cố gắng của toàn Xứ ủy Nam Bộ số lượng đảng viên tăng nhanh cùng với sự phát triển về tổ chức và cuộc kháng chiến. Tháng 10 năm 1948, Đảng bộ Nam Bộ có 15.000 đảng viên, đầu năm 1949, toàn Nam Bộ có 23.000 đảng viên. Tháng 6 năm 1949 có 54.925 đảng viên trong đó đảng viên trong bộ đội là 14.314 đồng chí [1]. Cuối năm 1949 có 81.499 đảng viên. Tháng 9 năm 1950 có 110.378 đảng viên. Đảng trong bộ đội phát triển sâu rộng, có đơn vị tới một nửa hoặc 3/4 số chiến sĩ là đảng viên. Cuối năm 1950, tổng số chi bộ toàn Nam Bộ có 2.500 chi bộ (trong đó có 910 chi bộ xã,

500 chi bộ trong bộ đội, 1.090 chi bộ cơ quan, xí nghiệp). Chi bộ đông nhất có tới 400 đảng viên, trung bình có từ 50 đến 70 đảng viên, chi bộ ít nhất có 5 đảng viên. Đa số chi bộ chưa tự động công tác được [2].

Tuy phát triển nhanh về số lượng nhưng tỷ lệ giữa các giai cấp và tầng lớp được kết nạp vào Đảng không đồng đều, sự cầu thả trong kết nạp do quan điểm phát triển không đúng, nên đã đưa vào Đảng một số người không xứng đáng, kém ý thức đảng, ý thức giai cấp, thậm chí có cả những phần tử đầu cơ, lợi dụng Đảng để mưu lợi riêng.[3] Cho nên, ngày (14/9/1950) thực hiện Chỉ thị của Ban thường vụ Trung ương Đảng, Xứ ủy Nam Bộ đã ngừng phát triển Đảng để tập trung năng lực, phương tiện vào việc củng cố hàng ngũ, giáo dục đảng viên làm cho Đảng thành một đảng mạnh mẽ theo đúng tinh thần chủ nghĩa Mác - Lênin.

3. Một số kinh nghiệm và giải pháp

Một là, Đẩy mạnh công tác tuyên truyền chủ trương đường lối của Trung ương Đảng.

Từ thực trạng công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng giai đoạn 1945-1951 đã có nhiều vấn đề tồn tại làm ảnh hưởng đến vai trò lãnh đạo, uy tín của Đảng. Những tồn tại đó bắt nguồn từ việc không hiểu đúng, hiểu đủ chủ trương của Trung ương Đảng dẫn đến tình trạng không thống nhất trong nhận thức và hành động của cán bộ đảng viên. Để khắc phục những tồn tại trên Trung ương Đảng đã có nhiều biện pháp nhằm tăng cường công tác tuyên truyền chủ trương đường lối của Trung ương Đảng như: Mở rộng Hội nghiên cứu chủ nghĩa Mác Lênin, ra báo của Đảng bộ, lấy danh nghĩa là cơ quan nghiên cứu chủ nghĩa Mác-xít nhằm đẩy mạnh hơn nữa công tác tuyên truyền trong toàn đảng, toàn dân nhằm tạo sự thống nhất trong nhận thức và hành động, điều này đã bước đầu khắc phục được những tồn tại trong nhận thức.

Hai là, Lựa chọn phương thức lãnh đạo phù hợp với tình hình mới của cách mạng.

Vai trò lãnh đạo của Đảng là nhân tố hàng đầu quyết định mọi sự thắng lợi của cách mạng Việt Nam, cho nên lựa chọn phương

thức lãnh đạo phù hợp với hoàn cảnh cụ thể là điều rất cần thiết, đặc biệt là trong giai đoạn Đảng rút vào hoạt động bí mật thì phương thức lãnh đạo của Đảng càng trở nên đặc biệt vừa đảm bảo bí mật, vừa phải kịp thời, chính xác trong quá trình hoạt động.

Để tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng ngay những ngày đầu Trung ương Đảng đã trực tiếp cử một số cán bộ cấp cao từ Trung ương vào Nam Bộ để thành lập Xứ ủy và điều chuyển một số đồng chí từ Nam Bộ ra Trung ương nhận nhiệm vụ mới. Đồng thời thống nhất một số tỉnh ủy và chỉ định Bí thư ở những tỉnh có hai hệ thống tổ chức đảng. Phân công người phụ trách một cách rõ ràng, dứt điểm giữa người hoạt động công khai và người hoạt động bí mật, tránh xung đột, bài xích giữa bí mật và công khai. Như vậy, những biện pháp trên bước đầu đã thống nhất về nhận thức và hành động trong quá trình thực hiện Chủ trương của Trung ương Đảng, bước đầu khắc phục tình trạng mất đoàn kết trong nội bộ, uy tín của Đảng ngày càng được củng cố.

Ba là, Tăng cường công tác kết nạp đảng viên mới và phát triển hệ thống tổ chức đảng.

Để công tác phát triển đảng ăn nhập với sự phát triển của phong trào cách mạng vấn đề hết sức quan trọng đó là phải tăng cường công tác kết nạp quần chúng ưu tú đã qua rèn luyện, thử thách kết nạp vào Đảng làm cho đảng ngày càng lớn mạnh, đáp ứng yêu cầu của cách mạng. Trong những năm 1945-1951 tuy là thời điểm hết sức đặc biệt Đảng rút vào hoạt động bí mật nhưng Trung ương Đảng rất quan tâm đến công tác phát triển đảng viên mới và xây dựng hệ thống tổ chức đảng cơ sở nhằm tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng. Năm 1947 Xứ ủy Nam Bộ ra *Chỉ thị về phát triển Đảng* trong đó khẳng định nhiệm vụ quan trọng nhất lúc này là phải phát triển Đảng. Năm 1948 thực hiện Chỉ thị của Ban thường vụ Trung ương Đảng *Về việc thi đua xây dựng Hội*, Xứ ủy Nam Bộ đã tập trung đẩy mạnh công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng và kết nạp đảng viên mới, với tinh thần mỗi đảng viên trong một năm giới thiệu cho

đảng ít nhất một quần chúng ưu tú để kết nạp vào Đảng. Như vậy, với sự cố gắng của toàn Xứ ủy thì số lượng đảng viên tăng lên rất nhanh, số lượng hệ thống tổ chức đảng cũng tăng lên nhanh chóng.

4. Kết luận

Công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng và đảng viên mới tại Nam Bộ trong những năm 1945-1950 đã đạt được một số kết quả quan trọng, tình trạng thiếu thống nhất trong nhận thức và hành động của một số tổ chức cơ sở đảng và đảng viên được khắc phục triệt để, tình trạng mâu thuẫn, mất đoàn kết trong nội bộ từng bước được đẩy lùi, chất lượng đảng viên được nâng lên, công tác phát triển đảng viên mới được chấn chỉnh đúng qui định. Sự phát triển của hệ thống tổ chức đảng đã ăn nhập với sự phát triển của cách mạng góp phần quan trọng vào những thắng lợi của cách mạng Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược. Mặc dù vẫn còn tồn tại một số vấn đề trong công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng tại Nam Bộ những năm 1945-1950 nhưng công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng đã để lại nhiều bài học quý báu cho cách mạng Việt Nam trong công tác xây dựng Đảng hiện nay.

Tuy nhiên công tác phát triển hệ thống tổ chức đảng giai đoạn này cũng tồn tại một số vấn đề như: Sự đoàn kết nhất trí trong Đảng chưa thật sự cao vẫn còn tình trạng mâu thuẫn tuy không phổ biến, công tác phát triển đảng viên mới còn nhiều bất cập. Từ thực tiễn trên cuối năm 1950 Đảng Bộ Nam Bộ đã phải ngừng kết nạp đảng viên mới theo chủ trương của Trung ương Đảng và tập trung vào công tác giáo dục chính trị, tư tưởng làm căn bản.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Xứ ủy Nam Bộ, *Báo cáo về Đảng bộ Nam Bộ ngày 1-7-1949*, Tư liệu lưu trữ tại Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng.
- [2]. Xứ ủy Nam Bộ, *Nghị quyết Hội nghị cán bộ toàn Nam Bộ lần thứ hai, tháng 10-1949*, Tư liệu lưu trữ tại Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương Đảng.
- [3]. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 11, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2001, tr. 481.